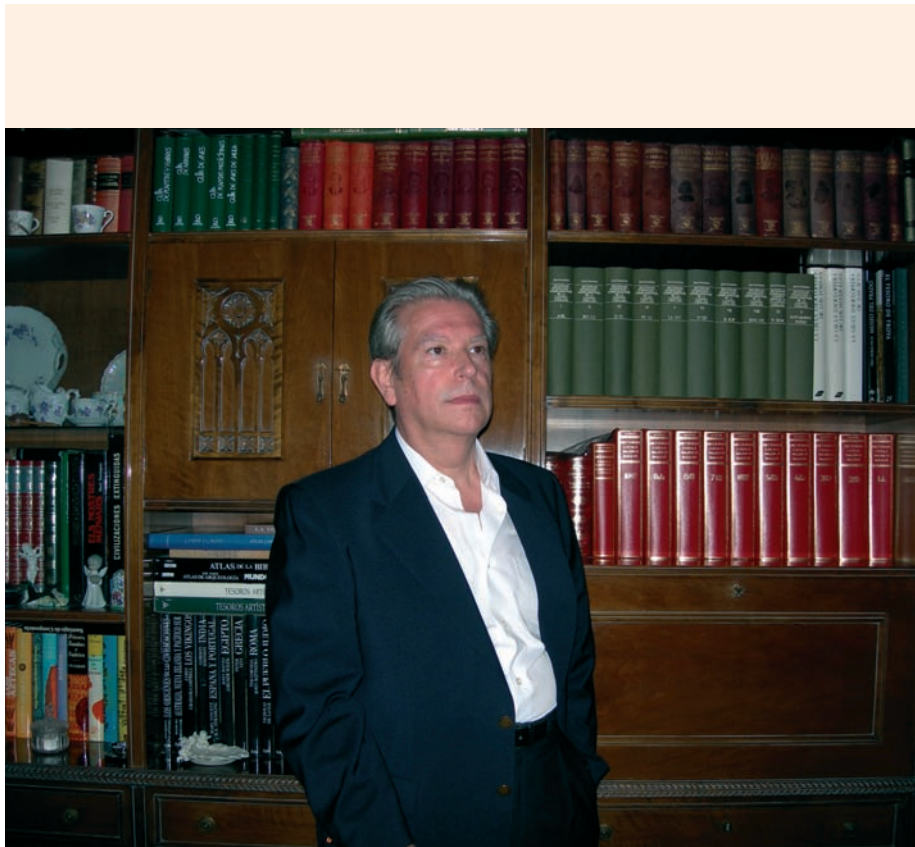

La llengua en primer pla

R. DE PUIG-COROMINES

Eugeni S. Reig

FOTO: AUTOR

Eugeni S. Reig, que és un infatigable treballador a favor de la llengua i de la seva unitat, va publicar, en abril de 1999, el llibre *Valencià en perill d'extinció*, recull de 835 paraules i locucions genuïnament valencianes que l'autor considera que estan en perill de perdre's, sia perquè són usades sols per les persones de més edat sia perquè es diuen únicament en alguns llocs molt concrets. Ara hem tingut notícia que Eugeni S. Reig n'ha publicat una segona edició, revisada i augmentada, i per això ho aprofitem per a fer-li algunes preguntes.

—**Aporta cap novetat l'edició actual?**

—N'aporta moltes. S'hi inclouen 605 paraules i locucions noves, un pròleg del professor Emili Casanova, una nova introducció, molt més extensa que la de la primera edició, un índex alfabètic amb més de deu mil entrades i bibliografia. Puc assegurar que la informació que apareix en la segona edició duplica amb escreix la de la primera. De fet, podríem ben bé dir que és un llibre nou.

—**El vostre llibre es titula *Valencià en perill d'extinció*. ¿Creieu de debò que el valencià està en perill d'extingir-se?**

—Quan vaig enllestir el llibre vaig prendre la decisió de titular-lo *Valencià en perill d'extinció* perquè pensava –i encara ho pense– que la immensa majoria del lèxic que conté està en un pe-

rill seriós de perdre's i, si no ens esforcem per salvar-lo, desapareixerà de la nostra llengua, com a màxim, en una generació. Però la idea que jo volia posar de manifest quan vaig titular el llibre de la manera com ho vaig fer, és que el lèxic recollit en el llibre està en perill d'extinció, no que ho està tot el valencià. Pensava que, posant el títol sense l'article davant, la cosa quedava prou clara. Ara m'adone que no és així. La immensa majoria dels qui han llegit el títol del llibre han entès que el que jo volia dir és que tot el valencià està en perill d'extinció. No és això el que jo pensava en aquell moment, però actualment ja no ho tinc tan clar. El valencià, per desgràcia, està perdent la seua fesomia característica. La nostra llengua, no sols està perdent una part significativa del seu lèxic més genuí,

sinó que també està sofrint importants deformacions en la sintaxi i en la fonètica. Si no ens ho prenem d'una manera seriosa i responsable perdrem allò que més ens caracteritza als valencians com a poble diferenciat: la nostra llengua.

—**¿Considerem que totes les entrades del llibre són mots i locucions normativitzables i que, per tant, han de formar part de la llengua culta?**

—Els valencians ens hem transmés de pares a fills, durant quasi vuit-cents anys, un conjunt de mots, expressions, girs, modismes, frases fetes, refranys, cançons, etc., que són els que més s'adiuen amb la nostra idiosincràsia i els que millor ens permeten d'expressar la nostra manera de veure el món. Hi ha una quantitat immensa de paraules genuïnament valencianes que hem em-

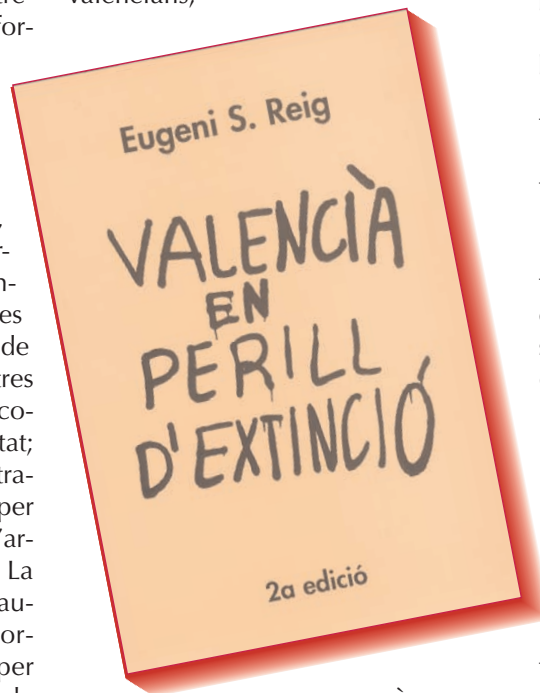
prat quotidianament des de temps immemorial i que ara els nostres jóvens van perdent. La llengua normativa que usen els mitjans de comunicació i que s'ensenya a l'escola no ajuda precisament a la pervivència d'aquest cabal lèxic tradicional; al contrari, a manca d'un estudi seriós i exhaustiu del lèxic valencià, els responsables dels mitjans de comunicació i els ensenyants dubten de la seua correcció i no s'atreveixen a emprar-lo en els registres formals, encara que el coneguen o l'usen habitualment en l'àmbit col·loquial.

Nosaltres, els valencians que vivim a la primeria del segle XXI, tenim la responsabilitat de salvar-lo i, per a aconseguir-ho, hem d'estudiar-lo d'una manera seriosa i conscient i hem de transmetre'l als nostres descendents. I, evidentment, hem de dignificar-lo, emprant-lo en els nostres escrits i usant-lo en els mitjans de comunicació, a l'escola i a la universitat; hem de procurar que aquest lèxic tradicional valencià siga normatiu i, per consegüent, hem d'aconseguir que l'arreglen els diccionaris normatius. La immensa majoria de les nostres paraules i locucions tradicionals són normativitzables i normalitzables i, per tant, poden i deuen formar part de la llengua culta. Si no usem en la llengua culta el nostre lèxic tradicional valencià perquè no el recullen els diccionaris normatius i, de retruc, aquests diccionaris no el recullen perquè els valencians no el fem servir mai en els registres formals, ens trobem atrapats en un cercle viciós que, si no ens decidim d'una vegada a trencar-lo, ens farà perdre irremissiblement aquest tresor meravellós que ens hem transmés de generació en generació des de fa un munt de segles.

—Però el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans ja recull moltes paraules i expressions valencianes, ¿no és així?

—No en la proporció justa. Si comptem la totalitat de persones que habitem les terres en les quals es parla català, és a dir, Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears i Pitiüses, la Catalunya Nord, les comarques aragoneses de parla catalana i la ciutat de l'Alguer, trobarem que arribem, aproximadament, a 12 milions, dels quals els valencians som, poc més o menys, la tercera part. Si

considerem només els qui som catalanoparlants, la proporció és aproximadament la mateixa. En canvi, a l'hora de comprovar el percentatge de trets valencians que ha incorporat la llengua culta comuna, ens trobem amb una presència molt minsa. És veritat que la llengua culta ha incorporat determinades característiques que formen part de la manera de parlar dels valencians,

però no ens enganyem: aquestes característiques no s'hi han incorporat per valencianes, s'hi han incorporat perquè són les pròpies de la llengua clàssica. El que passa és que el parlar dels valencians, en molts aspectes, és més conservador que el català central, que és més innovador, ha evolucionat més i, per consegüent, el valencià conserva, com també ho fan els parlars illencs, característiques lingüístiques pròpies del català medieval. Però no tots els trets propis del valencià ho són pel fet d'estar aquest més acostat a la llengua antiga. En alguns casos el valencià presenta evolutions que no s'han donat en altres parlars catalans. En el lèxic valencià hi ha formes medievals que no s'han conservat en altres parlars catalans, però també hi ha evolutions i innovacions genuïnes, creacions pròpies de l'enginy del nostre poble, així com vocables que són de procedència àrab, mossàrab o aragonesa que només els trobem en els parlars valencians. La immensa majoria d'aquestes paraules han estat bandejades de la llengua normativa. No les va recollir Pompeu Fa-

bra en el seu *Diccionari general de la llengua catalana* i, si bé el *DIEC* n'ha incorporades recentment unes quantes, són molt poques, la veritat, ja que no crec que arribin ni a vuit-centes.

Si volem una llengua catalana culta, forta, és imprescindible que aquesta incorpore les paraules i locucions pròpies dels parlars valencians, parlars que, com he dit adés, són els propis d'una part molt important dels usuaris de la nostra llengua. Menysprear el lèxic valencià, bandejar-lo de la llengua culta i considerar-lo dialectal, és fer el llit als qui desitgen crear una llengua valenciana separada i diferenciada de la llengua catalana. És imprescindible que lluitem amb totes les nostres forces contra una hipotètica secessió lingüística, ja que una escissió idiomàtica d'aquesta mena —la separació del valencià de la resta del català i la formació de dues llengües diferenciades— té moltíssims més inconvenients que avantatges i afebliria d'una manera molt important la llengua comuna. Espere que s'impose el sentit comú i que, entre tots, aconseguim construir una llengua culta, forta i unificada en la qual tots els catalanoparlants puguem trobar-nos dignament representats.

—Us desitgem molta sort amb la segona edició del llibre i moltes gràcies per concedir-nos aquesta entrevista.

—Gràcies a vosaltres per la vostra atenció i amabilitat. ♦

